

УДК 336.71:330.131.7

ОЦІНКА КРЕДИТНОГО РИЗИКУ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ ПІВНІЧНОГО КІПРУ

О.В. Сафаклі

У даному дослідницькому аналізі питання кредитного ризику, який має велике значення для банківського сектора, вивчається в контексті банківського сектора Північного Кіпру. Виявлено, що кредитний ризик мав визначальний вплив на банківську кризу, яка мала раніше місце в країні. Стосовно фундаментальних відношень, до відправної точки кризи, спостерігалось стабільне підвищення кредитного ризику банківського сектора в цілому. Однак після кризи спостерігається, що завдяки вжитим заходам адміністративного, юридичного та фінансового характеру рівень ризику знизився. Ця ситуація визначалась не лише коефіцієнтом кредитного ризику, було також виявлено, що протягом регулюючої та контролюючої стадій кредитів не було виділено коштів на погашення збитків по позиках. Проте необхідність зміцнення позиції банків, в плані капіталу у формі акцій, який розглядається як захисний клапан, стала надзвичайно очевидною. Крім того, у відповідності з угодою Базель II постає гостра потреба у підготовці висококваліфікованого технологічного та адміністративного персоналу.

Ключові слова: Північний Кіпр, кредитний ризик, ретроспективна оцінка.

Вступ

Регулювання кредитного ризику, з точки зору стабільності банківського сектора, розглядається як одна з найбільш фундаментальних умов. В цьому відношенні робота присвячена ретроспективній оцінці кредитного ризику в банківському секторі Північного Кіпру. У поєднанні з кредитним ризиком статистично проаналізовано відповідні відношення між показниками кредитного ризику та економічними індикаторами за період 1990-2004 рр. Крім того, у статті було оцінено роботу адміністративної та правової систем, а також статті балансових звітів.

У першому розділі представлено визначення та пояснення поняття кредитного ризику, а потім проаналізовано показники кредитного ризику, які стосуються банківського сектора. У другому розділі запропоновано фундаментальну структуру банківського сектора Північного Кіпру. У третьому розглянуто результати оцінок кредитного ризику, зроблених у Північному Кіпрі. Останній розділ містить висновки та рекомендації.

1. Поняття кредитного ризику

Банкіри стикаються з шістьма головними типами ризиків. Це – кредитний ризик, ризик ліквідності, ринковий ризик, процентний ризик, ризик доходу та ризик втрати кредитоспроможності (Роуз, 2002, ст. 16). Далі їх можна класифікувати на кредитний, ринковий та операційний ризики (Текер, 2006, ст. 3-8). Валютний, країнний та міжнародний ризики повинні розглядатись, коли предметом обговорення є міжнародне кредитування (Льюїс та Девіс, 1987, ст. 353-356). Серед перелічених типів кредитний ризик відіграє головну роль, оскільки, без сумніву, найбільшим активом є *позики*, які в цілому складають половину від майже трьох четвертих загальної вартості всіх банківських активів. Імовірність того, що вартість активів деяких банків, особливо їхній позиковий капітал, знизиться та, можливо, стане невігідною, можна назвати кредитним ризиком (Роуз, 2002, ст. 115, 165).

У відповідності з вимогами Базельського Комітету з банківського нагляду, поняття кредитного ризику найбільш спрощено визначається як можливість того, що одержувачі позики чи протилежні сторони будуть нездатні виконати свої зобов'язання у встановлений термін. Мета управління кредитним ризиком – максимізувати коефіцієнт прибутку банку, скоригований на ризик за допомогою збереження схильності до ризику в межах прийнятних параметрів. Банки повинні управляти кредитним ризиком, який притаманний всьому портфелю цінних паперів, а також ризиком в індивідуальних позиках чи операціях. Банки мають також розглянути відношення між кредитним та іншими ризиками. Ефективне управління кредитним ризиком є важливою складовою комплексного підходу до ризик-менеджменту та має велике значення для довготривалого успіху будь-якої банківської організації (BIS, 1999, р. 4). В цілому кредитний ризик пов'язаний з традиційною діяльністю кредитування і вважається ризиком позики, яка частково або повністю не виплачена. Проте кредитний ризик може бути також пов'язаний з цінними паперами (Казу та ін., 2006, ст. 259).

Якщо наявні внутрішні дані, кредитним ризиком можна управляти за допомогою перевірки змін коефіцієнтів: відношення “**позики середньої якості-загальна вартість активів**”. Банк може знизити рівень свого кредитного ризику, зменшивши це відношення. Проте, якщо дані на середньосортні позики відсутні, то традиційні відношення кредитного ризику повинні бути використані так, як це подано нижче (Казу та ін., 2006, ст. 260; Роуз, 2002, ст. 165-166; Целік, 2004, ст. 104-105; Братанові та Греунінг, 2000):

- ◆ відношення загальних позик до загальної вартості капіталу;
- ◆ відношення безнадійних кредитів до загальної суми позики;
- ◆ відношення збитків від кредитів до загальної суми позики;
- ◆ відношення резервів для покриття збитків від кредитів до загальних позик;
- ◆ відношення загальних позик до суми внесків;
- ◆ відношення безнадійних позик до загальних позик та орендованого майна;
- ◆ відношення списання з рахунку позики до загальних позик та орендованого майна;
- ◆ відношення щорічної асигнованої суми на покриття збитків від кредитів до загальних позик та орендованого майна чи до акціонерного капіталу;
- ◆ відношення грошової допомоги для погашення збитків від кредитів до загальних позик та орендованого майна або до акціонерного капіталу;
- ◆ відношення безнадійних позик до безнадійних позик та акціонерного капіталу;
- ◆ відношення позик в іноземній валюті до загальних позик.

Крім показників кредитного ризику банку аналітики повинні зосередитись на таких головних випадках, як: концентрація позикового капіталу в географічних зонах та секторах; швидкий ріст позикового капіталу; високі ставки по кредитах; відношення резервів для покриття збитків від кредитів до безнадійних позик (NPLs) (Хемпел та Сімонсон, 1999).

2. Досвід Північного Кіпру

2.1. Банківська структура

На сьогодні у Північному Кіпрі, згідно з новим Банківським законом, який набув чинності у листопаді 2001 року, діють 23 банки. Новий Закон включає велику кількість поправок (порівняно з законом в початковій редакції 1976 року) у спробі захистити банківську систему від майбутніх можливих ризиків. Разом з 23 місцевими банками у Північному Кіпрі проводять операції 18 офшорних банків. Як видно з таблиці 1, станом на грудень 2005 року загальна кількість банків, що проводять операції в межах Північного Кіпру, складається з 1 державного банку, 2 кооперативних банків, 6 банків-іноземних відділень та 14 місцевих банків, які діють як комерційні. Згадані комерційні банки надають послуги за допомогою 131 філії та 2297 працівників (Центральний банк ТРПК, 2006, ст. 33).

Розподіл комерційних банків у Північному Кіпрі (грудень 2005 р.)

Сектор	Кількість
Державні банки	1
Кооперативні банки (які функціонують при Банківському законі)	2
Комерційні банки	14
Іноземні банки	6
ЗАГАЛОМ	23

Джерело: Центральний банк ТРПК.

Починаючи з грудня 2005 року, з точки зору розміру балансових звітів, загальна вартість капіталу банків становила 3134.4 млн. дол. США, загальні кредити – 1169.1 млн., а сума вкладів – 2707.3 млн. дол. США, тоді як їхній акціонерний капітал становив 201.9 млн. дол. США. Відношення ВВП до цих цифр, з іншого боку, є 143.07% для загальної вартості капіталу, 53% для загальної суми позик, 123% для суми внесків та 9.2% для акціонерного капіталу (Центральний банк ТРПК, 2006, ст. 8, 31, 32, 37, 46, 56, 59). Згідно з цифрами 1977 року, наданими Організацією державного планування (SPO), частка загальної суми фіксованих капіталовкладень банківського сектора у національний дохід складала 4%. Також, згідно з даними, наданими SPO, частка банківського сектора в загальній кількості працюючих в країні становила 2.5%. Частка сектора за період 1992-1998 рр. зросла з 3.6% до 4.7%. Ці дані вказують на важливе місце банківського сектора в економіці Північного Кіпру. Згідно з розподілом частки ВВП, в який включені й інші фінансові установи, ми можемо спостерігати, що ця цифра – 6.0% у 1977, а в результаті криз, які пережив банківський сектор, ця частка знизилась до 4.2% у 2003 році. Так само, частка трудової зайнятості населення для цього ж періоду дещо зменшилась – від 3.2% до 2.5% (Сафаклі, 2006, ст. 167-168).

2.2. Вплив кредитного ризику на банківську кризу в Північному Кіпрі

Перш ніж зосередитись на ретроспективному оцінюванні кредитного ризику банківського сектора Північного Кіпру, слід зупинитись на питанні ролі, яку відіграв кредитний ризик у критичній ситуації, в яку потрапили вищезгадані банки.

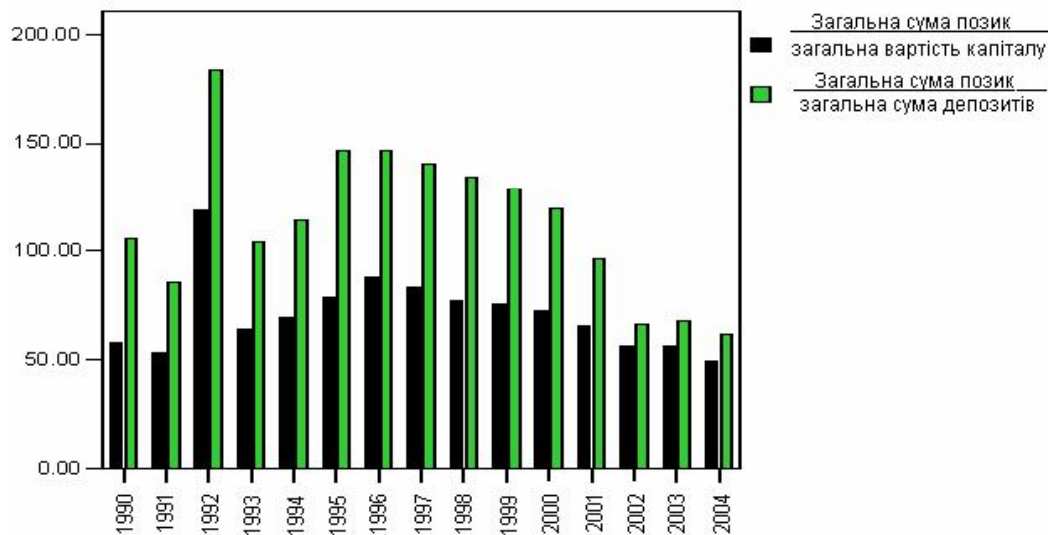
Період надзвичайно високих процентних ставок, жорсткої конкуренції, девальвації та не-ефективного управління досяг вищої точки з втратою вкладниками довіри до фінансового ринку Північного Кіпру. Інвестори не почувалися у безпеці та атакували банки, щоб забрати свої вклади. Ця ситуація була останнім ударом для тих банків, які вже зіткнулися з проблемами ліквідності, що змусило їх припинити існування. На початку 2000 року деякі банки Північного Кіпру стали неплатоспроможними, що спричинило серйозні проблеми у банківському секторі. В результаті цього уряд вирішив ліквідувати Kıbrıs Yurt Bank, Kıbrıs Finans Bank, Everest Bank, Kıbrıs Hürbank та Kıbrıs Kredi Bank і передати їх під керівництво Фонду страхування депозитів (DIF). У 2001 році Tilmo Bank, Yasa Bank, Ticaret Bank, Asya Bank та Endüstri Bank також були ліквідовані, а управління ними передане до DIF. Банки, які зазнали краху, зіткнулися з проблемами відновлення позик, наданих фізичним особам, фірмам та компаніям, що викликало ситуацію обмеженої ліквідності та привело до прострочених щоденних клірингових трансакцій, результатом чого є чутки та паніка, а також раптовий наплив інвесторів до банків з прагненням забрати вклади. Великі суми, надані одному позичальнику чи конкретному сектору економіки, породжують високий ризик та є вразливими до економічних змін, що мають своїм результатом нездатність погашати позику та подальше невиконання грошових зобов'язань. Це стало очевидним із звітів банків, які були ліквідовані. Великі суми були виплачені головним акціонерам банку під гарантію. Цей вид кредиту-авансу вважався "об'єднаним кредитуванням" та обмежувався банківським законом (Закон Парламенту ТРПК, датований 16 листопада 2001 року, №94/1, пункт 24), який передбачає,

що позики акціонерам, дочірнім компаніям в жодному випадку не повинні перевищувати 20% загального капіталу акціонерів. Ця цифра, за неофіційними повідомленнями, досягла 80% в деяких банках, які були ліквідовані. Було доведено, що цей тип високоєфективного використання коштів власниками банків був дійсно обдуманим.

2.3. Ретроспективна оцінка кредитного ризику у банківському секторі Північного Кіпру

Базові кредитні показники, графічні зображення яких будуть розглядатись, це “загальна сума позик/загальна вартість капіталу”, “загальна сума позик/сума вкладів”, “загальна сума позик/власний капітал”, “позики в іноземній валюті/загальна сума позик”, “позики в турецьких лірах/позики в іноземній валюті” та “загальний власний капітал/загальна сума позик”.

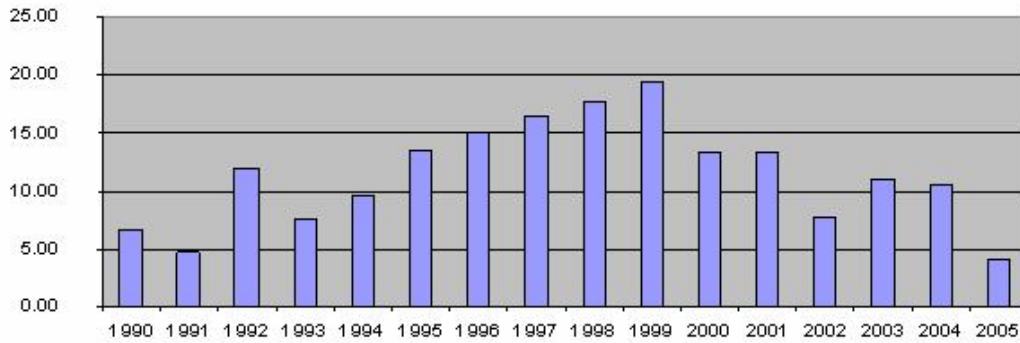
Відношення “загальна сума позик/загальна вартість капіталу” та “загальна сума позик/сума вкладів”, які є показниками як кредитного ризику, так і ефективності фінансового посередництва, збільшилось з 1993 до 1996 року, проте, як показано на рисунку 1, почало знижуватись з 1996 року. З точки зору кредитного ризику це може бути сприятливим явищем. Проте ця тенденція негативно вплинула на фінансову ефективність. Тобто асигнування депозитів в основному на інвестиції, такі як казначейські векселі, угоди про покупку цінних паперів з подальшим викупом за обумовлену ціну та інші цінні папери, стало більш привабливим, ніж направлення депозитів на позики для капіталовкладень в основний капітал, якщо розглядати співвідношення ризику та доходності.

Джерело: Центральний банк ТРПК.

Рис. 1. Співвідношення позик та загальних позик до суми вкладів

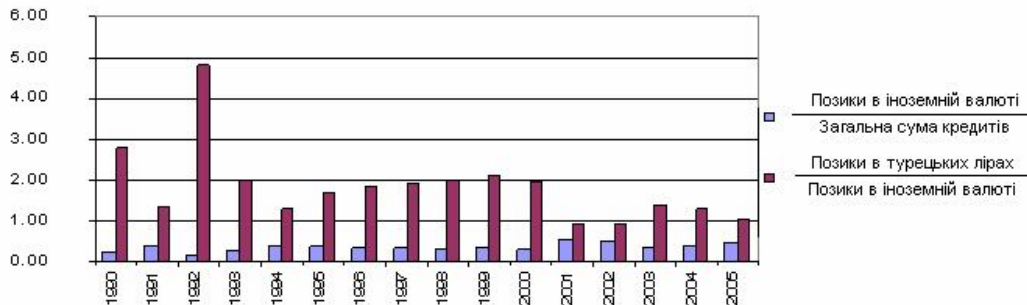
Іншим показником кредитного ризику, який висвітлює здатність капіталу банку брати на себе витрати по кредитах, це відношення “загальна сума позик/загальний власний капітал”. З 1993 року аж до початку банківської кризи це співвідношення збільшувалось, демонструючи погіршення вищезазначеної здатності. Після 1999 року вжиття необхідних заходів привело до зменшення цього відношення. Це чітко вказує на роль кредитного ризику в розвитку банківської кризи.

Джерело: Центральний банк ТРПК.

Рис. 2. Співвідношення загальної суми позик до сукупного власного капіталу (1990-2005)

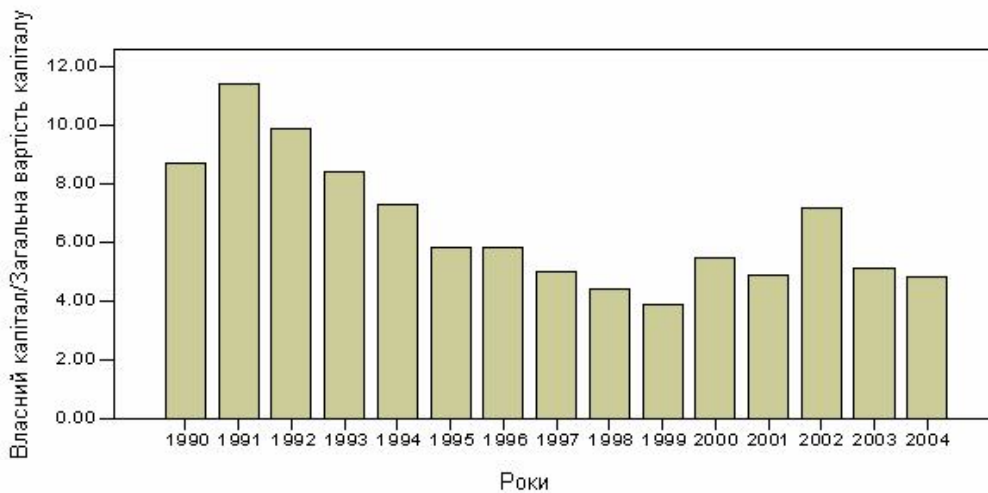
При розгляді валютного вираження (рис. 3) можна зробити висновок, що рівень валютного ризику по відношенню до позик і, отже, кредитного ризику починає збільшуватись після банківської кризи. Цей результат підтверджується збільшенням відношення "позики в іноземній валюті/загальна сума позик" та зменшенням відношення "позики в турецьких лірах/позики в іноземній валюті". Ця ситуація показує, що розвиток банківського сектора Північного Кіпру на сьогодні обумовлений валютним та кредитним ризиками, чого не слід ігнорувати.

Джерело: Центральний банк ТРПК.

Рис. 3. Валютне вираження позик у Північному Кіпрі

Нарешті слід згадати відношення "власний капітал/загальна вартість капіталу". Цей коефіцієнт демонструє здатність банківського капіталу оплачувати збитки по кредитах. На рисунку 4 показано, що коефіцієнт зменшується аж до початку банківської кризи та починає збільшуватись після 1999 року. Тобто вищезгадана здатність постійно погіршувалась до того часу, поки почалась банківська криза. Це чітко показує, що послаблення здатності брати на себе витрати, пов'язані з позиками, зробило свій внесок у розвиток банківської кризи.

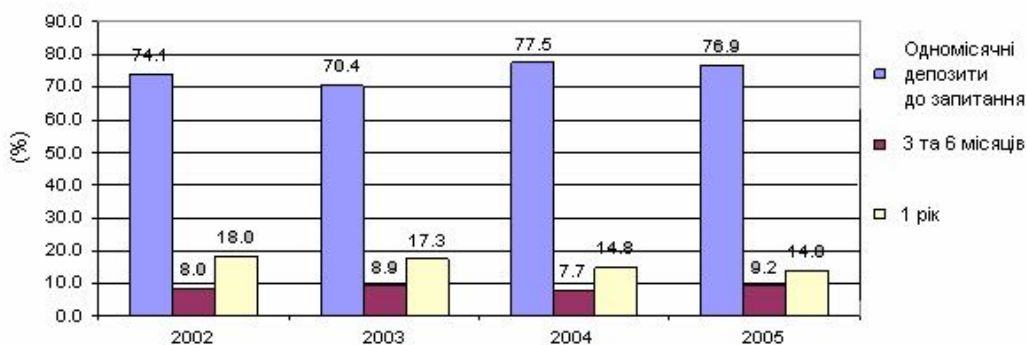

Джерело: Центральний банк ТРІК.

Рис. 4. Співвідношення сукупного власного капіталу та загальної вартості активів

2.4. Дисгармонія між кредитами та депозитами

За останні роки по відношенню до кредитної структури банківського сектора Північного Кіпру було помічено, що строки погашення позик збільшились, що свідчить про відносні покращення в розвитку економіки. Зокрема, термін виплати позик на житлове будівництво було розширено до 15 років, а позики на транспортні засоби – до 5 років. Хоча ця структура є цілком прийнятною у зв'язку з полегшенням можливості повторного використання позики, вона спричиняє дисгармонію між активами та пасивами (Центральний банк ТРІК, 2006, ст. 66). Тобто строки депозитів скорочуються, тоді як строки позик збільшуються. Як свідчать дані рисунка 5, в той час як “сума одномісячних депозитів та вкладів до запитання у 2002 році складала 74.1%”, вона збільшилась до 76.9% у 2005 році. Проте, з іншого боку, в той час як частка однорічних депозитів за 2002 рік становила 18%, це процентне вираження за 2005 рік зменшилось до 14%. Ця структура є абсолютно протилежною до відповідного принципу управління активами та пасивами.

Джерело: Центральний банк ТРІК.

Рис. 5. Розподіл депозитів згідно зі строками виконання зобов'язань

2.5. Кореляція між показниками кредитного ризику та економічними індикаторами

З метою встановлення наявності значної взаємозалежності між коефіцієнтами кредитного ризику та головними економічними показниками, було проведено дослідження, яке охоплює період 1990-2004 рр. Тут основні відношення кредитного ризику – це “загальна сума позик/загальна вартість капіталу”, “безнадійні позики/загальна сума позик”, “загальна сума позик/сума внесків”, “загальний капітал/ загальна вартість капіталу”, “загальна сума позик/загальний капітал”, “позики в іноземній валюті/позики в турецьких лірах”, “щорічна асигнована сума на покриття збитків по кредитах/безнадійні кредити” та “загальна вартість капіталу/ВНП”. З іншого боку, базовими економічними показниками, які вивчаються в роботі, є “темпи інфляції”, “реальні темпи росту ВНП”, “реальні темпи росту інвестицій”, “експорт/імпорт”, “відносні зміни бюджетного дефіциту”, “реальна ставка позикового відсотка” та “ефективний валютний курс”, як показано в таблиці 2. Доведено, що лише два з цих співвідношень є статистично значними. Це:

- ◆ Висока негативна (-.914) кореляція існує між відношеннями “безнадійні кредити/загальна сума позик” та “ефективний валютний курс (1995 = 100)”. Найбільш імовірним є те, що коефіцієнт “безнадійні позики” по відношенню до загальної суми збільшується, коли рівень конкурентоспроможності країни зменшується. Тому що це зменшить рівень експорту, виробництва та здатність виплати боргів.
- ◆ Існує негативна кореляція (-.627) між відношеннями “загальна вартість капіталу/валовий національний продукт” та “експорт/імпорт (%)”. Це говорить про те, що загальна вартість капіталу банківського сектора по відношенню до ВНП зростає, коли відношення “експорт/імпорт” зменшується. Проте важко пояснити теоретичне підґрунтя цієї кореляції.

Таблиця 2

Взаємозалежність між показниками кредитного ризику та економічними показниками

		Темпи інфляції	Реальні темпи росту ВНП (%)	Реальні темпи росту інвестицій (%)	Експорт/Імпорт (%)	Відносні зміни бюджетного дефіциту	Реальна ставка позикового відсотка (%)	Ефективний валютний курс (1995=100)
Роки	Кореляція Пірсона	-.432	.380	.241	-.692(**)	-.358	.576(*)	.625(*)
	Сігнум (двостор. набл.)	.108	.163	.387	.004	.189	.025	.013
	N	15	15	15	15	15	15	15
Загальні позики/ Загальна вартість активів	Кореляція Пірсона	.265	-.024	-.094	.315	-.148	-.029	-.368
	Сігнум (двостор. набл.)	.339	.933	.738	.253	.598	.919	.177
	N	15	15	15	15	15	15	15
Безнадійні позики/ Загальні позики	Кореляція Пірсона	.315	-.273	-.189	.322	.080	.388	-.914(*)
	Сігнум (двостор. набл.)	.606	.657	.760	.597	.899	.518	.030
	N	5	5	5	5	5	5	5
Загальні позики/ Сума внесків	Кореляція Пірсона	.377	-.150	-.166	.460	.082	-.103	-.484
	Сігнум (двостор. набл.)	.166	.595	.554	.084	.771	.715	.067
	N	15	15	15	15	15	15	15

Продовження табл. 2

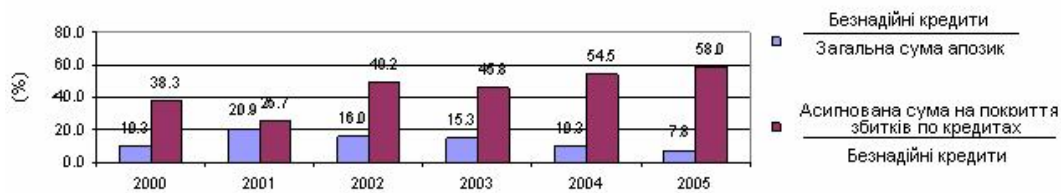
		Темпи інфляції	Реальні темпи росту ВВП (%)	Реальні темпи росту інвестицій (%)	Експорт/Імпорт (%)	Відносні зміни бюджетного дефіциту	Реальна ставка позикового відсотка (%)	Ефективний валютний курс (1995=100)
Загальна вартість капіталу/ Загальна вартість активів	Кореляція Пірсона	.089	-.280	-.196	.409	.147	-.446	-.311
	Сігнум (двостор. набл.)	.753	.312	.485	.130	.601	.095	.260
	N	15	15	15	15	15	15	15
Загалом позики/ Загальна вартість капіталу	Кореляція Пірсона	.060	.127	.061	-.123	-.094	.393	.014
	Сігнум (двостор. набл.)	.833	.651	.829	.663	.739	.147	.961
	N	15	15	15	15	15	15	15
Позики в іноземній валюті/ Позики в турецьких лірах	Кореляція Пірсона	-.047	-.261	-.185	-.177	-.161	.187	.040
	Сігнум (двостор. набл.)	.867	.348	.509	.527	.566	.504	.887
	N	15	15	15	15	15	15	15
Щорічна асигнована сума на покриття збитків по кредитах/ безнадійні кредити	Кореляція Пірсона	-.054	-.358	-.563	.332	.074	.346	-.012
	Сігнум (двостор. набл.)	.966	.767	.619	.785	.953	.775	.992
	N	3	3	3	3	3	3	3
Загальна вартість активів/ валовий національний продукт	Кореляція Пірсона	-.227	.398	.241	-.627(*)	-.317	.437	.507
	Сігнум (двостор. набл.)	.416	.141	.386	.012	.250	.104	.054
	N	15	15	15	15	15	15	15

** Кореляція є значною на рівні 0.01 (двостороннє наближення).

* Кореляція є значною на рівні 0.05 (двостороннє наближення).

Висновки

Результати ретроспективної оцінки кредитного ризику по відношенню до банківського сектора Північного Кіпру говорять про те, що кредитний ризик погано вплинув на початкову турецьку кризу, яка мала місце протягом 1999-2000 рр. Основні показники кредитного ризику підтверджують це. Протягом вказаного періоду коефіцієнти кредитного ризику, такі як “загальна сума позик/сума вкладів”, “загальна сума позик/загальний власний капітал” та “вклади в іноземній валюті”, мали надмірний ріст. Після кризи спостерігалось помітне зниження кредитного ризику у зв'язку зі структурними та адміністративними критеріями, як доведено відношеннями “безнадійні кредити/загальна сума позик” та “асигнована сума на покриття збитків по кредитах/безнадійні позики”, як показано на рисунку 6. Відразу після кризи (2001 рік) відношення “безнадійні позики/загальна сума позик” складало 20.90%, тоді як для 2005 року це відношення знизилось до мінімального рівня 7.76%. Незважаючи на це, “виділення коштів на покриття збитків по кредитах” порівняно з “безнадійними позиками” продемонструвало таку саму сприятливу тенденцію.

Джерело: Центральний банк ТРПК, 2006, ст. 67.

Рис. 6. Відношення "безнадійні кредити/загальна сума позик" та "виділення коштів на погашення збитків від кредитів" (2000-2005 рр.)

Незважаючи на розглянуті позитивні зміни, в сфері управління кредитним ризиком необхідно зробити наступні кроки:

- ◆ Потрібно узгодити структури строків кредитів та депозитів.
- ◆ Збільшення кредитів у іноземній валюті серед розглянутих кредитів протягом останніх років вказує не лише на підвищення кредитного ризику, але й на збільшення валютного ризику всередині "відкритого процентного арбітражу". Цей ризик, пов'язаний з валютним курсом, може бути обмежений через позабалансові звіти, а саме: форвардні угоди, опціонні угоди та угоди про свопи.
- ◆ З метою ефективного управління ризиком особлива увага повинна приділятися структурі масштабу в банківському секторі. Для перших п'яти банків, які склали 71.82% загальної суми позик за 2005 рік, відношення "безнадійні позики/загальна сума позик" та "загальна сума позик/депозити" становили 6.06% та 89.70% відповідно. З іншого боку, для перших 10 банків, які склали 89.70% загальних кредитів, ці відношення становили 7.31% та 47.92% відповідно (Центральний банк ТРПК, 2006, ст. 67). Ця ситуація вказує на те, що кредитний ризик є відносно нижчим, тоді як фінансова ефективність є відносно вищою.
- ◆ Незважаючи на те, що протягом останніх років відбулися позитивні зміни в напрямку зниження кредитного ризику, структура капіталу потребує вдосконалення. Перш за все, слід діяти в цілковитій узгодженості з постановами Європейського Союзу та у відповідності з критеріям угоди Базель II. Слід зауважити, що ЄС офіційно впровадив майже всі аспекти Базельської моделі. У випадку можливого вирішення проблеми Кіпру, Північний Кіпр неминуче буде вживати необхідні заходи, щоб відповідати принципам та політикам ЄС та щоб пристосуватись до критеріїв Базель II, на зразок банківського сектора Туреччини. Сума необхідного початкового капіталу для встановлення нового банку у Турецькій Республіці Північного Кіпру (згідно з новим законодавством, яке стало чинним з 14 лютого 2001 року) збільшилась від 50 тисяч турецьких лір до 2 млн. доларів США. Для порівняння: ця сума у Південному Кіпрі – 3 млн. кіпрських фунтів, а для нових фінансових інститутів, які проводять операції в межах Європейського Союзу, – 5 млн. євро (Сафаклі, 2003).
- ◆ ЄС планує впровадження нової угоди капіталу (Базель II), починаючи з 2007 року, для всіх банків та компаній-учасниць. Головна мета – впровадження більш всебічного та делікатного розгляду банківських ризиків. Згідно з Базель II, банки матимуть можливість обирати між тим, що відоме як "стандартний підхід", та підходом, який базується на внутрішній оцінці (IRB). У стандартному підході нова Угода визначає вплив ризику в межах широких категорій держав, банків та компаній по відношенню до компанії, що проводить зовнішнє оцінювання (агентство оцінки кредитного ризику) згідно з суворими стандартами. При IRB банки мають можливість використовувати свої внутрішні кредитні оцінки згідно з методологічними вимогами. Згідно з новою Угодою, опе-

раційний ризик визначається як ризик, пов'язаний з можливістю краху систем і буде доданий до ринкового та кредитного ризиків. Банки також зобов'язані берегти капітал від операційного ризику.

- ◆ Впровадження IRB змушує банки розвивати свої бази кредитних та операційних даних. Для цього необхідно, щоб технологічна та інтелектуальна інфраструктури покращувались, а система управління базою даних була зрозумілою та безпечною.
- ◆ У зв'язку з консолідацією продуктивність та ефективність більшості банків зростуть завдяки ефекту масштабу та вигоди від величини об'єктів. Тому підтримка злиттів та поглинань, які мають місце серед банків, є конструктивною пропозицією.
- ◆ Крім того, проблема власності спричиняє те, що банки неохоче діють в напрямку застав. Вони є дуже вибірковими при розподілі кредитів, а неминуче скорочення їхніх кредитних портфелів викликає нарощування кредитного ризику.

Список використаних джерел

1. Aloğlu, Z.T. (2005), Bankacılık Sektörünün Karşılaştığı Riskler ve Bankacılık Krizler Üzerindeki Etkileri, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, TC Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Gn. Müdürlüğü, Ankara.
2. Babuşcu, Ş. (1997), Bankacılıkta Risk Derecelendirmesi (Rating) ve Türk Bankacılık Sektörüne Uygulanması, Sermaye Piyasası Kurulu, Ankara.
3. BDDK (2005), 10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (BASEL II), Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Araştırma Dairesi, Ocak 2005.
4. BDDK (2006), Bankacılık Sektörü Risk Değerlendirme Raporu (Aralık 2005 Dönemi), Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Strateji Geliştirme Dairesi, 13 Mart 2006.
5. Berk, N., (2001), "Bankacılıkta Pazara Yönelik Kredi Yönetimi s. 218", Beta Yayınları, 3. Baskı, İstanbul.
6. BIS (1999), Principles for the Management of Credit Risk, Risk Management Group of the Basel Committee on Banking Supervision, Bank for International Settlements, July 1999.
7. BIS (2004), Implementation of Basel II: Practical Considerations, Basel Committee on Banking Supervision, Bank for International Settlements, July 2004.
8. BIS (2005), Sound Credit Risk Assessment and Valuation for Loans, Basel Committee on Banking Supervision, Bank for International Settlements, November 2005.
9. BIS (2006), International Convergence of Capital Measurements and Capital Standards, Basel Committee on Banking Supervision, Bank For International Settlements, June 2006.
10. Bratanovic, S.B. And Greuning, V.H. (2000), Analyzing Banking Risk, the World Bank, Washington, D.C.
11. Casu B., Girardone C. and Molyneux P. (2006), Introduction to Banking, Pearson Education Ltd., England.
12. Çelik, P. (2004), Bankaların Risk Derecelendirmesi, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, TC Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Gn. Müdürlüğü, Ankara.
13. Hempel, G.H. and Simonson, D.G. (1999), Bank Management: Text and Cases, 5th ed., John Wiley, New York.
14. Hughes, J.E. and MacDonald, S.B. (2002), International Banking, Addison Wesley, United States of America.
15. Karatepe Y., (2002), "Bankalarda Kredi Risk Yönetimi", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi –Ankara
16. Lewis M.K. & Davis K.T., (1987), Domestic and International Banking, Philip Allan, Great Britain.
17. Lowe, P. (2002), Credit Risk Measurement and Procyclicality, BIS Working Papers No 116, Monetary and Economic Department, Bank For International Settlements, September 2002.
18. Öçal T., Doç Dr. Çolak Ö., (1999), "Finansal Sistem ve Bankala s.123r", Nobel yayın Dağıtım, Ankara.

19. Rose, P. (2002), "Commercial Bank Management", 5th edition, Mc Graw-Hill/Irwin, USA.
20. Şafaklı, O., (2003), "The Analysis of Banking and Financial Crises: Case of TRNC", Second Global Conference on Business & Economics, July 5-7, Imperial College South Kensington Campus, London, England.
21. Şafaklı, O. (2006), "Avrupa Birliği Üyeliği [Türk Bankacılık Sektörünün Gölgesindeki] KKTC Bankacılık Sektörü İçin Tehdit mi, Yoksa Fırsat mı?, Ed. İ. Kalaycı, Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri Üzerine Ekonomi-Politik Tezler, Beta yayınları, İstanbul.
22. Teker, D. L., (2006), Bankalarda Operasyonel Risk Yönetimi, Literatür Yayıncılık, İstanbul.
23. TRNC Central Bank (2006), 2005 Year Report, Nicosia – Northern Cyprus.
24. USIAD (2006), "Management and Risk Analysis (Pilot) June 2006 Edition", EDGE, TRNC.

Отримано 06.03.2007